

MAHALLIY MOJOROLARDA NOAN'ANAVIY JANGOVAR HARAKATLARNI O'TKAZISHDA XORIJIY DAVLATLARNING QARASHLARI (KONSEPSIYALARI)

*O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlar Akademiyasi Harbiy Xavfsizlik va Davlat Mudofaasi fakulteti 1-bosqich tinglovchisi mayor,
Ochilov Aziz Rustamovich*

Annotasiya: Ushbu maqolada mahalliy majorlarda o'tkazilgan noan'anaviy jangovar harakatlar, ularni tayyorlash va o'tkazishdagi xorijiy davlatlarning (Avstraliya, Buyuk Britaniya va Amerika Qo'shma Shtatlari) tajribalari, qarash (konsepsiya) lari va ularning jangovar harakatlarni o'tkazishdagi ta'siri borasida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy harbiy urushlar, mahalliy majorolar, konsepsiya, noan'anaviy urush, noan'anaviy jangovar harakatlar, harbiy ishlarda inqilob, kompleks jangovar harakatlar, keng tarqalgan operatsiyalar.

Abstract: In this article, the unconventional military operations conducted in local conflicts, the experiences of foreign countries (Australia, Great Britain and the United States of America) in their preparation and conduct, views (concepts) and their influence on the conduct of military operations is discussed.

Keywords: Modern military wars, local conflicts, concept, unconventional warfare, unconventional combat operations, revolution in military affairs, complex combat operations, distributed operations.

20-asrning so'nggi yillarida G'arb davlatlarining qurolli kuchlari jangovar harakatlar olib borishda dushman bilan to'g'ridan-to'g'ri aloqa qilmaslikka, uning quruqlikdagi qo'shinlari guruhlar bilan to'qnashuvdan qochishga va asosiy harakatlarni dengizdan zarba berishga harakat qilishdi, va hatto "**Harbiy ishlarda inqilob**" atamasi ostida tarqalgan ushbu yondashuv yashiringanligi, global kuzatuv va nishonlarni belgilash tizimlari, yuqori aniqlikdagi qurollar va boshqaruv tizimlariga ega bo'lgan harbiy texnikaning yanada ilg'or modellarini ishlab chiqishdagi yutuqlar tufayli mumkin bo'ldi. Tarmoq printsipti 21-asr boshidagi mojarolar sodir bo'lgan sharoitlar harbiy harakatlarida yangi davr boshlanishi haqidagi taxminlarni haqiqatda oqladi, ammo bu davr G'arb mutaxassisleri ta'riflaganidek emas edi. G'arb davlatlari Qurolli Kuchlar rahbariyati "**keng tarqalgan**" kuzatuv va "**axborot ustunligi**" dan foydalanish o'rniga, tog'li, cho'l hududlarida harakat qilayotgan tartibsiz qurolli guruhlariga qarshi ko'plab murakkab kampaniyalarda qatnashish zaruratiga duch keldi, bu ularni deyarli daxlsiz qiladi. Bu qo'shinlar qo'mondonlari harbiy ustunlik omilini hisobga olib, uni zararsizlantirish choralarini ko'rganlari tabiiy. Harbiy - siyosiy jarayonning nodavlat ishtirokchilari, masalan, Al-Qoida, Amerika kuchini uning funktsional zaif tomonlaridan

foydalanib, qarshi turish uchun assimetrik choralarni ishlab chiqdi, shuningdek, qarama-qarshilikni AQSh armiyasining afzalliklarini amalga oshirish mumkin bo'lmagan hududlarga o'tkazdi. Natijada, hech bo'lmaganda, odatiy, klassik¹ urush harbiy kuchning tobora kuchayib borayotgan shakliga aylanib bormoqda. Qo'shma Shtatlarning ustunligi raqiblari o'rtasida "**qochish**" taktikasini shakllantirishga yordam berdi, ulardan foydalanish harbiy kompaniyada mag'lubiyatga uchragan taqdirda ham hal qiluvchi mag'lubiyatdan qochish imkonini beradi. Buyuk Britaniyaning Strategik tadqiqotlar instituti tomonidan 2005 yil oktabrda chop etilgan "Noan'anaviy urush: zamonaviy harbiy mojarolarning xarakteristikalarini" nashri dunyodagi harbiy-siyosiy va harbiy-strategik vaziyatdagi o'zgarishlarning qurollanish shakllari va usullariga ta'sirini o'rganadi. AQSh Qurolli Kuchlari va ularning ittifoqchilarining Afg'oniston va Iroqdagi operatsiyalari tajribasini umumlashtirish asosida qurolli kuchlarni dushman tomonidan ishlab chiqilgan assimetrik deb ataladigan usullardan foydalanish sharoitida harakatlarga moslashtirish bo'yicha tavsiyalar berilgan. Ko'pgina davlatlarning harbiy-siyosiy rahbariyati allaqachon yangi sharoitlarga moslashish choralarni ko'rgan yoki 21-asrdagi harbiy mojarolar haqiqatini hisobga olishga harakat qilmoqda. Bu borada so'nggi amaliyotlarda eng katta faollikni ko'rsatgan uchta ingliz tilida so'zlashuvchi davlatlar - Avstraliya, Buyuk Britaniya va AQSh misolida ko'rishimiz mumkin. Ular o'z qurolli kuchlarini yangi talablarga moslashtirish bo'yicha xuddi shunday qadamlar tashlab, turli detallarga e'tibor qaratmoqda. Ko'rinib turibdiki, "noan'anaviy" jangovar harakatlarda qatnashish bo'yicha boy tajriba, kam sonlilik, moslashuvchanlik va yuqori harakatchanlik tufayli Avstraliya Qurolli Kuchlari birinchilardan bo'lib zamonaviy sharoitlarga moslashdi. Sharqiy Timordagi operatsiya avstraliyalik harbiylarga 20-asr oxirida xalqaro vaziyatning o'zgarishi qanday xavf tug'dirayotganini hammadan avval ko'rsatdi. Natijada, bu mamlakat birinchi bo'lib yangi sharoitlarda urushga tayyorgarlik ko'rish va o'tkazish bo'yicha doktrinal qarashlarni shakllantirdi [1].

2004 yilda Avstraliya armiyasining milliy baholash boshqarmasi kata tahlilchisi Devid Jon Kilkullen tomonidan ishlab chiqilgan "kompleks² jangovar harakatlar" hujjati, bu keyingi yil tasdiqlangan Avstraliya armiyasining quruqlikdagi operatsiyalari kontseptsiya³sining asosi bo'ldi. U globallashtirish va qo'shma shtatlarning oddiy qurolli kuchlardagi ustunligi ta'sirida bo'lgan operatsion muhitni belgilaydi. Kontseptsiyada ta'kidlanishicha, kelajakdagi mojarolar assimetrik tahdidlarga ega bo'lib, quruqlikdagi kuchlardan moslashuvchanlikni, tez joylashish va shahar sharoitida harakat qilish

¹ **Klassik** ma'lum bir uslubning ajoyib namunasidir; doimiy qiymatga ega yoki abadiy sifatga ega bo'lgan narsa; birinchi yoki eng yuqori sifat, sinf yoki daraja

² **Kompleks** (lotinchadan Complex — bog'liqlik, kombinatsiya) — psixologiyada (birinchi navbatda psixoanalizda) „ongsiz holda shakllanadigan (yoki shunga majburlangan) g'oyalar, motivlar va munosabatlarning hissiy jihatdan psixikaning faoliyati, shaxsiyat va inson xatti-harakati" bo'yalgan to'plamini bildiruvchi tushuncha. Fanga Karl Gustav Yung tomonidan kiritilgan.

³ **Konsepsiya** (lat. conceptio "tushunish tizimi"): bir-biri bilan bog'liq bo'lgan va yagona tizimni tashkil etadigan har qanday narsaga qarashlar majmuasi. Kontseptsiya harakatlar strategiyasini belgilaydi.

qobiliyatini talab qiladi. Hujjatda "umumiy qurolli jamoalarda yaqin jang qilish uchun optimallashtirilgan tarmoq operatsiyalari qobiliyatiga ega modulli, yuqori ma'lumotli va malakali kuchlar o'rin olgan. Ushbu guruhlar kichik, yarim avtonom va birlashtirilgan guruhning an'anaviy elementlarini o'z ichiga olgan tarmoq bilan kuchli bog'langan bo'lib, qurol-yarog' guruhi, shuningdek fuqarolik masalalari, razvedka va psixologik urush imkoniyatlari kabi noan'anaviy elementlarni aks ettiradi. Ular qo'shma idoralararo tuzilma doirasida uzoq muddatli mustaqil operatsiyalar o'tkazish imkoniyatiga ega bo'ladilar. "Garchi u faqat isyonchilarga qarshi kurash bilan cheklanmagan bo'lsa-da, unda isyonchilarga qarshi kurash va boshqa noan'anaviy harakatlar XXI asrda urushning katta qismini tashkil qilishi aytilgan [2].

"Kompleks jangovar harakatlar" hujjatida kichik avtonom guruhlarining bir qismi sifatida o'sib borayotgan noaniqlik sharoitida qo'shinlarni (kuchlarni) operatsiyalarga tayyorlash zarurati asoslanadi, ular o'z harakatlarini yaqindan muvofiqlashtiradigan holda, har tomonlama nazoratni ta'minlashi kerak bo'lgan. Hujjat qoidalariga ko'ra, asosiy xavf yaxshi qurollangan, qo'zg'olonchilar va terrorchilarning hamkorlikdagi jangari guruhlaridan keladi. Ularga qarshi kurashish uchun quruqlikdagi qo'shinlar va maxsus kuchlarning turli bo'linmalari vakillaridan iborat yuqori harakatchan bo'linmalardan foydalanish rejalashtirilgan. Avstraliyalik harbiy xizmatchilar Afg'oniston, Sharqiy Timor, Iroq, Solomon orollarida faoliyat olib boradi va hamma joyda ushbu kontseptsiyaga amal qilib, avtonom operatsiyalarga yaxshi tayyorgarlik, qurolli kuchlar bo'linmalari o'rtasidagi o'zaro hamkorlikning yetarli darajasi va yuqori samaradorlikni namoyish etadi. Ularning Solomon orollaridagi muvaffaqiyatli operatsiyalari alohida qayd etilgan. Avstraliya hukumati G'arb mamlakatlari qo'shinlarining tashkiliy tuzilmasini moslashtirish, aviatsiyadan, shuningdek, elektron aniqlash, yo'l-yo'riq ko'rsatish vositalaridan keng foydalanishni nazarda tutuvchi "Qurolli kuchlarni mustahkamlash va qayta qurish rejasi" ni qabul qildi va havo hujumlari, dushman guruhlar bilan to'g'ridan-to'g'ri to'qnashuvdan qochib, G'arb mamlakatlari Qurolli Kuchlari qo'mondonliklarida noan'anaviy urush olib borish konsepsiyasini amaliyotga tatbiq etmoqda. O'zining asosiy ulushini havodan va dengizdan zarba berishning yangi voqe'liklariga qaratmoqda. Aholi zich joylashgan hududlarda qiyin sharoitlarda bir vaqtning o'zida bir nechta operatsiyalarni o'tkazishni talab qiladigan vaziyatlarni yaratmoqda. Bundan tashqari, ushbu mamlakatda dengiz piyodalari yo'qligi sababli quruqlikdagi qo'shinlar va Harbiy-dengiz floti qo'mondonliklari birinchi navbatda noan'anaviy tahdidlarni qaytarishga qaratilgan qirg'oqbo'yi zonalarida qo'shma operatsiyalar konsepsiyasini ishlab chiqmoqda [3].

2003 yilda Buyuk Britaniyada "Yerusti operatsiyalarning ilg'or kontseptsiyasi" qabul qilindi, unda tez javob berish guruhlarini deb ataladigan kichik sonli, ammo yuqori manevrli tuzilmalardan foydalanish g'oyasi ishlab chiqildi. Oldin ishlab chiqilgan Avstraliya kontseptsiyasida bo'lgani kabi, Britaniyada ham asosiy muntazam qo'shinlarni

yo'q qilish uchun o'z qo'shinlarini (kuchlarini) odatiy nishonga olish emas, balki butun mojaro hududida vaziyat ustidan nazoratni o'rnatish zarurligiga urg'u beriladi. Bir muncha vaqt o'tgach, Syerra-Leone, Afg'oniston va Iroqdagi operatsiyalarda inglizlar tomonidan to'plangan umumlashtirilgan tajribani, shuningdek, ichki inqirozlarni boshqarishni o'z ichiga olgan "Tartibsizlik, qo'zg'olon, jinoyatchilik va terrorizmga qarshi kurash - C-DICT" hujjatida "Yerdagi operatsiyalarning istiqbolli kontsepsiyasi" ishlab chiqildi. U noan'anaviy tahdidlarni qaytarish va vaziyatning barcha tarkibiy elementlari ustidan nazoratni ta'minlash uchun bir operatsiya doirasida bir vaqtning o'zida bir nechta vazifalarni hal qilish uchun qo'shinlarni (kuchlarni) yuborish uchun "tizimli" yondashuv zarurligini asoslaydi. Irlandiya inqilobiy armiyasi bilan uzoq davom etgan kurash tajribasi ingliz qo'shinlariga Iroq va Afg'onistondagi harbiy amaliyotlar jarayonida sezilarli ustunlik berdi, bu erda ularning kontingenti avstraliyaliklardan ancha ko'p edi va shuning uchun ular ega bo'lgan ko'nikmalarni qo'llash uchun ko'proq imkoniyatlarga ega edilar. Keyin Avstraliya ham Iroq hududidagi harbiy kontingentini oshirdi va Buyuk Britaniya bilan faol hamkorlik qildi, bu esa noan'anaviy tahdidlarga qarshi kurashda o'zaro tajriba almashishga hissa qo'shdi [4].

Amerika Qo'shma Shtatlarining ushbu muammoni hal qilishdagi yondashuvlari yanada xilma-xildir. AQSh armiyasi va dengiz piyodalari korpusi, Iroqdagi ko'p millatli kuchlar bilan birga, noan'anaviy tahdidlarga qarshi kurashish uchun yangi shakl va usullardan foydalanmoqda. Afg'oniston va Iroqdagi operatsiyalarda faol ishtirok etgan, bugungi kundagi mojarolarda mustaqil harakat qilish konsepsiyalarini ishlab chiqqan. Shu bilan birga, qurolli kuchlarning mustaqil bo'limi sifatida ancha murakkab tashkiliy tuzilmaga ega bo'lgan quruqlikdagi qo'shinlar qo'mondonligi keyinchalik Iroqda koalitsiya⁴ kuchlari duch kelishi kerak bo'lgan tahdidning asl mohiyatini tushunib, dengiz piyodalari korpusi, Britaniya va Avstraliya qurolli kuchlaridagi hamkasblariga qaraganda tahlil qila oldi. AQSh deputatining shtab-kvartirasi birinchi marta 1940 yilda nashr etilgan "Kichik urushlarni o'tkazish bo'yicha yo'riqnoma" darsligiga zudlik bilan o'zgartirishlar kiritdi. Yangi qoidalar zamonaviy harbiy to'qnashuvlar sharoitlariga oid ko'plab kuzatishlar tahliliga asoslangan bo'lib, ular juda aniq shakllantirilgan. Iroq va Afg'onistonda dengiz piyodalari ko'pincha vaqt sinovidan o'tgan ozodlik urushi davridagi qo'zg'olonga qarshi kurash taktikasiga muvofiq, har bir vzvodga qism deyarli avtonom bo'lgan mas'uliyat zonasini belgilashgan. Biroq, mojaro sodir bo'ladigan sharoitlarning murakkabligi, ko'plab kichik qarshilik guruhleri o'rniga ko'plab dushmanlarning kelishi tufayli eski yondashuvlar umidlarni oqlamadi [5].

Ayni paytda AQSh dengiz piyodalari korpusida "tarqalgan operatsiyalar" kontsepsiyasini ishlab chiqish bo'yicha yana bir tashabbus amalga oshirilmoqda. O'z yo'nalishi bo'yicha u Avstraliya va Buyuk Britaniya Qurolli Kuchlarining hujjatlariga

⁴ **Koalitsiya** (lot. coalitio — ittifoq) — 1) xalqaro munosabatlarning ayrim masalalarida birgalikda ish ko'rish haqida o'zaro ahdlashgan davlatlarning siyosiy yoki harbiy ittifoqi.

o'xshaydi, ular bilan yaqin aloqada amalga oshirilmoqda. Hujjat aviatsiya va o't ochib qo'llab-quvvatlash umumiy tizimiga asoslangan kichik jangovar guruhlardan qisqa reaksiya vaqti bilan foydalanishni nazarda tutadi. Ushbu guruhlar yagona qo'mondonlik, aloqa, kuzatuv va razvedka tizimi bilan birlashtirilgan bo'lishi kerak, bu ularning mojarozonasida to'satdan paydo bo'ladigan vazifalarga moslashuvchan va tezkor yo'naltirilishini ta'minlaydi. Dushman harakatlarining hajmi va tabiatiga qarab, guruhlar yirikroq operatsion tuzilmalarga birlashtirilishi yoki keng hududga tarqalishi mumkin. Istiqbolli kontseptsiya o'zining eng ilg'orlaridan biri bo'lgan AQSh dengiz piyodalari korpusining hozirgi amfibiya operatsiyalari kontseptsiyasiga mos keladi. Ikkala hujjat ham zamonaviy konflikt sodir bo'lgan sharoitlarni tahlil qilishga o'ylangan yondashuv bilan tavsiflanadi. Dengiz piyodalarining rivojlanayotgan tahdidlar va imkoniyatlar markazi, shuningdek, mojarozonasidagi ijtimoiy va gumanitar vaziyat, mahalliy madaniy va lingvistik⁵ xususiyatlar haqida ma'lumot to'plash va umumlashtirish uchun bir nechta qiziqarli va samarali usullarni ishlab chiqdi. O'tgan asrning 60-yillari boshlarida AQSh quruqlikdagi qo'shinlarida isyonchilarga qarshi kurash tushunchasi paydo bo'ldi, bu qurolli kuchlarning ushbu turidagi noan'anaviy tahdidlarga qarshi kurashish shakllari va usullarini belgilovchi birinchi hujjat bo'ldi.

2004 yil oktyabr oyida nashr etilgan "Isyonga qarshi operatsiyalar bo'yicha vaqtinchalik qo'llanma"da 60-yillarda ishlab chiqilgan aksil-partizan urushining klassik tamoyillariga asoslangan edi, ammo hujjatni ishlab chiqishda o'sha paytdan beri harbiy harakatlarda sodir bo'lgan o'zgarishlarni hisobga olindi. Kontseptsiyaning asosiy yangiliklari tafsilotlarga taalluqlidir va umumiy qoidalar o'zgarishsiz qoldirilgan, bu uni Avstraliya Qurolli Kuchlari, Buyuk Britaniya va AQSh harbiy-dengiz kuchlarining o'xshash hujjatlari bilan solishtirganda ancha konservativ qiladi. Amerika Qo'shma Shtatlari armiyasi tomonidan qabul qilingan, shaharlar va aholi zich joylashgan hududlarda jangovar harakatlar uchun moslashtirilgan kichikroq, ammo ko'proq harakatlanuvchi tuzilmalar va bo'linmalarni yaratishni nazarda tutuvchi modulli armiya kontseptsiyasi ushbu turdagi qurolli kuchlarni moslashtirishga jiddiy urinish bo'ldi.

Undan tashqari, quruqlikdagi qo'shinlar uchun "*tarqalgan operatsiyalar*" kontseptsiyasining versiyasi taqdim etilgan, bu AQSh harbiy-dengiz kuchlarining shunga o'xshash hujjatidan farq qiladi, chunki u kattaroq, ammo kamroq avtonom jangovar guruhlardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Armiya qo'mondonligi noan'anaviy tahdidlarga qarshi kurashish bo'yicha qo'shinlar (kuchlar) faoliyatini tartibga soluvchi hujjatlarni ishlab chiqishni kech boshlagan holda, ittifoqchilar va Qurolli Kuchlarning boshqa bo'linmalari tajribasiga tayandi. Xususan, AQShning yangi quruqlikdagi urush kontseptsiyasining ko'plab qoidalari Avstraliya Qurolli Kuchlarining keng qamrovli urush hujjatidan, shuningdek, kichik urush qo'llanmasidan va dengiz piyodalari uchun

⁵ **Lingvistik** (lat. *lingua* "til"), bu umuman tabiiy inson tili va uning individual vakillari sifatida [dunyoning barcha tillari](#) bilan bog'liq tushuncha

"tarqalgan operatsiyalar" kontseptsiyasidan olingan. Amerika quruqlikdagi kuchlarining jangovar tayyorgarligi jarayonidagi muhim yangilik axborot texnologiyalaridan, xususan, internetdan foydalanish hisoblanadi. Cheklangan saytda www.companycorps.com ("kompaniya qo'mondonligi"), yosh ofitserlar jangovar harakatlar davomida to'plangan tajriba almashish, yangi taktikalarni muhokama qilish va dushman harakatining yangi usullarini o'rganish imkoniyatiga ega. Armiya qo'mondonligi o'quv mashg'ulotlarining ushbu shaklini faol tatbiq etmoqda, bu taktik tayyorgarlik darajasini oshirishga xizmat qilmoqda. Ushbu yangilik zamonaviy harbiy mojarolar mohiyatini tahlil qilishdan kelib chiqadigan talablarni qayta ko'rib chiqishning ijobiy misollaridan biri bo'lishi mumkin. Asosiy ingliz tilida so'zlashuvchi mamlakatlar qo'mondonliklarining zamonaviy to'qnashuvlarda qurolli kuchlardan foydalanish bo'yicha qarashlari bir-biridan farq qilishiga qaramay, ular kichik avtonom⁶ tuzilmalar va bo'linmalarning kelajakdagi jangovar harakatlarining asosiy ishtirokchisi sifatida oddiy qo'shinlar bilan to'g'ridan-to'g'ri jangovar to'qnashuvlardan qochib, dushmanga qarshi kurashish uchun mo'ljallangan taqsimlangan boshqaruv tizimi, aloqa, kuzatuv va razvedka bilan birlashtirilgan zaiflikni hisobga olingan holda fundamental masalalarda bir-biriga mos keladi. Ularning bugungi operatsiyalarni o'tkazishga yondashuvi yuqorida bayon qilingan qoidalarni amalda tatbiq etishdan iborat bo'lib, qurol-yarog' va harbiy texnika sotib olish sohasida zarur o'zgarishlar rejalashtirilgan. Quyida batafsil tahlil qilingan uch mamlakat misollaridan tashqari, G'arb davlatlarining Qurolli Kuchlarining yangi vazifalarni hal qilishga yo'naltirilganligidan dalolat beruvchi boshqa faktlar ham mavjud. Shunday qilib, Fransiya, Avstraliya, Britaniya konseptual ishlanmalariga tayangan holda, zamonaviy mojarolarga xos bo'lgan tahdid va tahdidlarning butun spektriga yanada samaraliroq javob berish yo'llarini faol ravishda izlamoqda. Germaniya qo'mondonligi bir nechta kontsepsiya loyihalarini o'rganib chiqqandan so'ng, zamonaviy harbiy mojarolarda qatnashish uchun faqat qurolli kuchlarning maxsus tayinlangan bo'linmalarini intensiv ravishda tayyorlashga qaror qildi. Xuddi shunday yo'lni Skandinaviya mamlakatlari Qurolli Kuchlari rahbariyati ham tanladi. Natijada, ko'plab G'arb harbiy nazariyotchilari, xususan, Avstraliya va Buyuk Britaniyada, shuningdek, AQSh harbiy-dengiz kuchlari mahalliy mojarolarda qatnashish bo'yicha boy tajribasiga tayangan holda, kichik, harakatchan, avtonom jangovar guruhlardan foydalanish konsepsiyalarini ishlab chiqishga kirishdilar. An'anaviy ravishda keng ko'lamli operatsiyalarni tayyorlash va o'tkazishga ixtisoslashgan va yuqori intensiv⁷ jangovar operatsiyalarni o'tkazishga qaratilgan Amerika quruqlikdagi kuchlarida bu jarayon sekinroq va qiyinroq o'tkazilmoqda [6].

Quyidagi keltirilgan fikrlardan kelib chiqib, qo'shinlardan (kuchlardan) foydalanish kontseptsiyasini qurol va harbiy texnikani sotib olish dasturini tahlil qilish,

⁶ Avtonom (yunoncha so'zdan olingan avtonom, o'z qonunlari bilan yashashni anglatadi.

⁷Intensiv lot.[inten'zi:f]- kuchli, qattiq, kuchli, yorqin, kuchaytirilgan, yuqori samarali.

shuningdek, zamonaviy harbiy yurishlarning mohiyatini baholash G'arbning yetakchi mamlakatlarida Qurolli Kuchlar qurilishini ko'rsatadi. Mamlakatlar, asosan, ommaviy axborot vositalarining ushbu jarayonga faol e'tibor qaratgan holda, aholi zich joylashgan tumanlar va shaharlarning og'ir sharoitlarida foydalanishga qaratilgan avtonom, yuqori harakatchan jangovar guruhlarini yaratishga qaratilgan. Bu tendentsiya⁸ kelgusi o'n yilliklarda ham davom etadi va unga hamroh bo'lgan noan'anaviy tahdidlar evolyutsiya⁹si o'zgaruvchan muhitga moslashish va raqibning afzalliklarini tenglashtirishga qaratilgan bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'XATI

1. <http://pentagonus.ru/publ/19-1-0-31> Murojaat sanasi 19.05.2023yil.
2. https://dev.abcdef.wiki/wiki/David_Kilcullen; Murojaat sanasi 19.05.2023yil.
3. Фергюсон, Грегор (10 января 2008 г.). www.australiandefence.com.au; Murojaat sanasi 19.05.2023yil.
4. <https://docs.yandex.ru> Murojaat sanasi 19.05.2023yil.
5. https://translated.turbopages.org/proxy_u/en-ru.ru.858a9afa-646672a9-6d18a216-722d776562/https/en.wikipedia.org/wiki/Small_Wars_Manual Murojaat sanasi 19.05.2023yil.
6. https://en.wikipedia.org/wiki/Distributed_operations Murojaat sanasi 19.05.2023yil.

⁸**Tendentsiya** lotincha tendentia-yo'nalish (lat. tendo-yo'nalish) va moyillik (lat. tendo-men yo'naltiraman, harakat qilaman) - biror narsaning (jamiyat, iqtisodiyot, madaniyat va shunga o'xshash) rivojlanishi sodir bo'ladigan ma'lum bir hodisaning nisbatan barqaror rivojlanish yo'nalishi.

⁹**Evolyutsiya** (lat. "joylashtirish") - populyatsiyalarning genetik tarkibining o'zgarishi, moslashuvlarning shakllanishi, turlarning spetsifikatsiyasi va yo'q bo'lib ketishi, ekotizimlar va umuman biosferaning o'zgarishi bilan kechadigan yovvoyi tabiatning tabiiy rivojlanish jarayoni.